

**Archeologienota met beperkte samenstelling: Het
archeologisch bureauonderzoek van de Hoveniersstraat te
Tienen.**

Wouter Yperman

**Tienen, 2017
Studiebureau Archeologie bvba**

**Archeologienota met beperkte samenstelling: Het
archeologisch bureauonderzoek van de Hoveniersstraat te
Tienen.**

Wouter Yperman

Tienen, 2017
Studiebureau Archeologie bvba

Colofon

Archeologienota met beperkte samenstelling: Het archeologisch bureauonderzoek van de Hoveniersstraat te Tienen.

Initiatiefnemer:	Stad Tienen
Projectleiding:	Wouter Yperman
Leidinggevend archeoloog:	Wouter Yperman
Auteurs:	Wouter Yperman
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld) Voorpagina: Uittreksel uit de Atlas der Buurtwegen (ca 1840) met situering van het projectgebied ¹ .

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2017, Studiebureau Archeologie bvba

¹ Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

Inhoudstafel

Inhoudstafel	p. 1
Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek	p. 3
1.1 Beschrijvend gedeelte	p. 3
1.1.1 Administratieve gegevens	p. 3
1.1.2 Onderzoeksopdracht	p. 5
1.1.3 Werkwijze	p. 8
1.2 Assessmentrapport	p. 8
1.2.1 Bodemopbouw	p. 8
1.2.2 Archeologische voorkennis	p. 9
1.2.3 Bestaande infrastructuur	p. 13
1.2.4 Confrontatie met de geplande werken	p. 14
1.3 Samenvatting	p. 14
Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen	p. 15
2.1 Gemotiveerd advies	p. 15
2.2 Programma van maatregelen	p. 15
Bijlage	p. 17

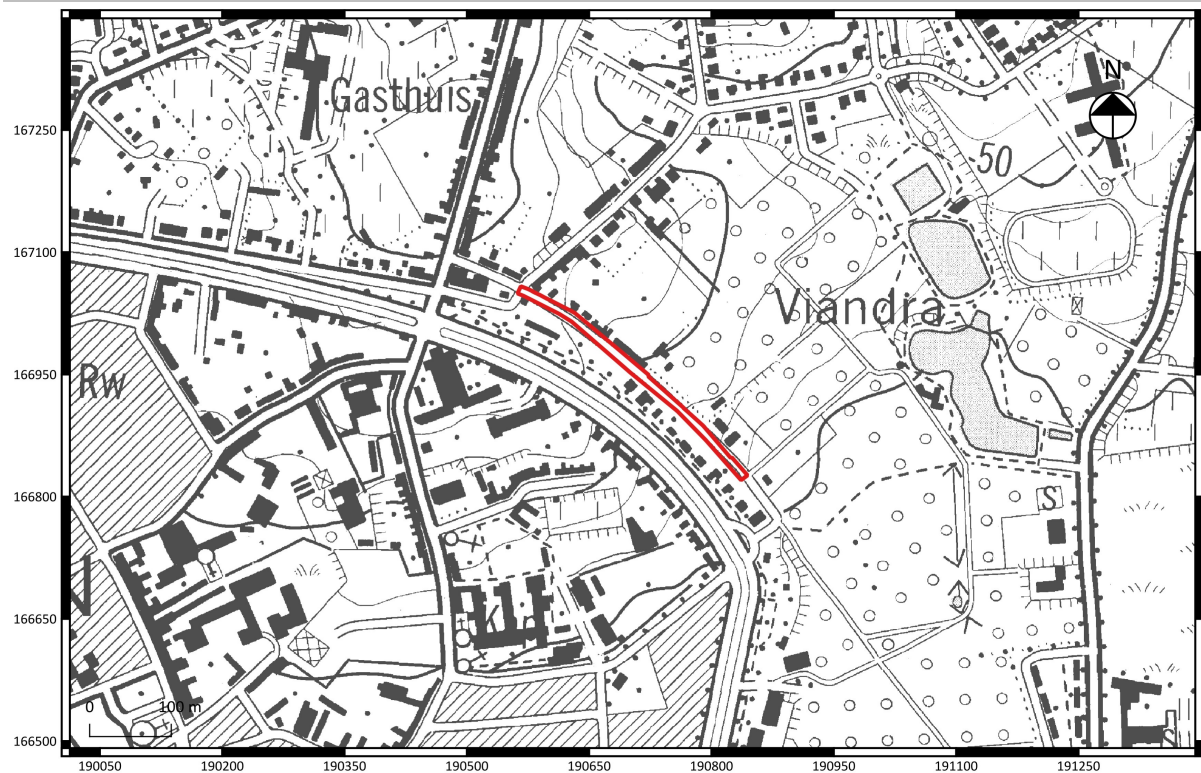

Fig. 1.1: Uittreksel van de topografische kaart met situering van het projectgebied².

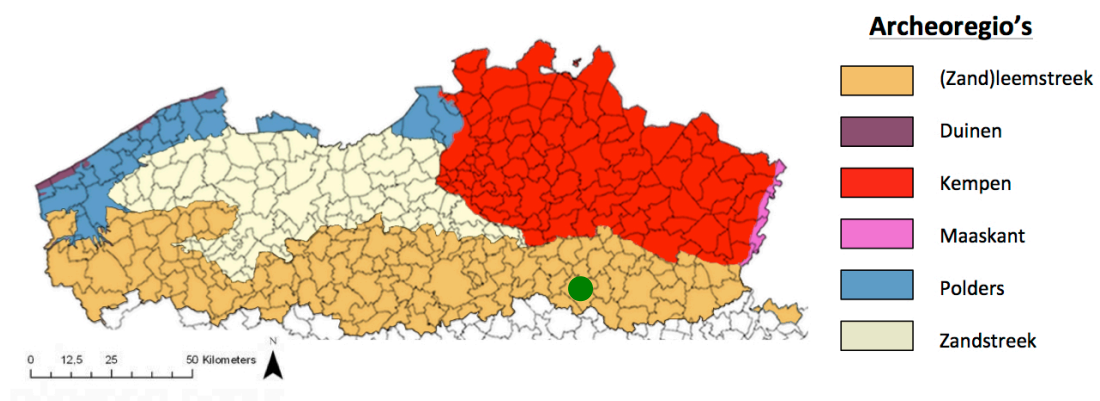

Fig. 1.2: Situering van het projectgebied binnen de verschillende Vlaamse archeoregio's³.

² Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

³ Kaart op basis van <https://onderzoeksbilans.onroerendergoed.be/onderzoeksbilans/archeologie>

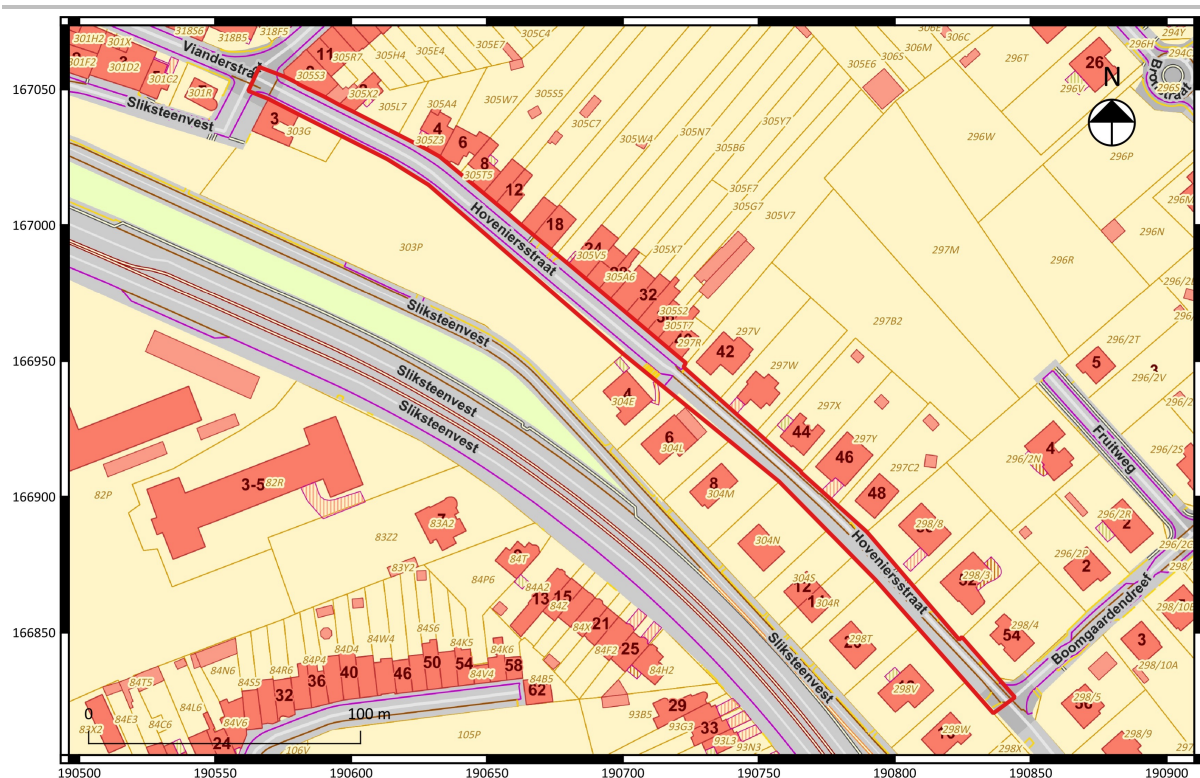

Fig. 1.3: Uittreksel van het kadastrale plan met situering van het projectgebied⁴.

1.1.2 Onderzoeksopdracht

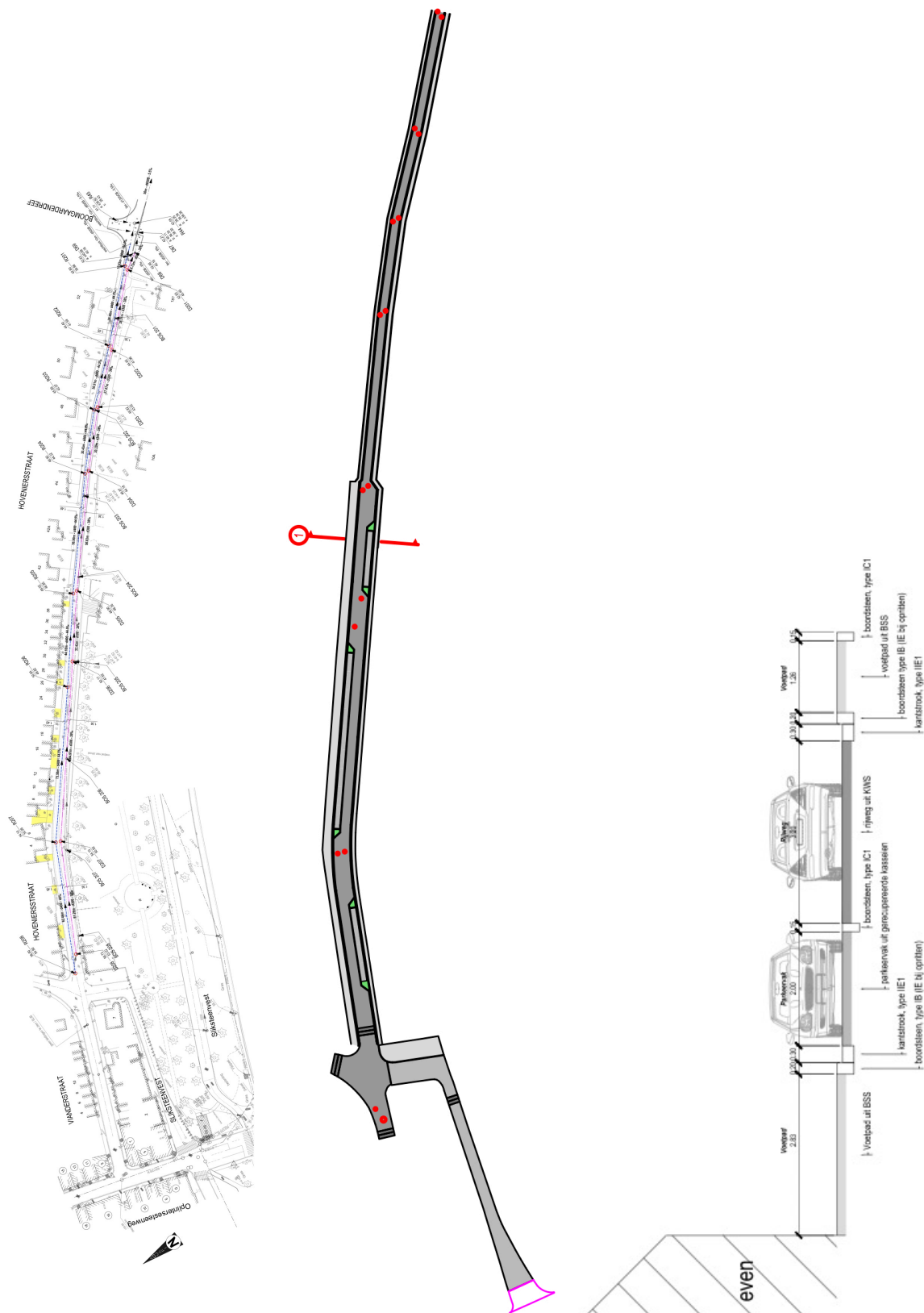
Het archeologisch bureauonderzoek beoogt om op basis van bestaande bronnen informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op een terrein, de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen.

De Code Goede Praktijk biedt de mogelijkheid om een nota met beperkte samenstelling (nota light) in te dienen indien de confrontatie tussen de toekomstige werken en één doorslaggevend aspect uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologische kader aantoont dat:

- 1° met aantoonbare zekerheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
 - 2° de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;
 - 3° verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst;
- en er dus geen verdere maatregelen nodig zijn, dan mag de rapportering over het bureauonderzoek van het terrein beperkt blijven⁵.

⁴ Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

⁵ Code Goede Praktijk 12.5.3.3

⁶ ©ARCADIS, originele in bijlage.

Beschrijving geplande werken:

Op basis van informatie van de initiatiefnemer bestaan de geplande werken uit het aanleggen van een gescheiden rioleringsstelsel in de Hoveniersstraat te Tienen, ter vervanging van de bestaande riolering. De maximale diepte van de nieuwe riolering is ongeveer 3,5m onder het huidige niveau te situeren. Nadien zal de volledige straat heraangelegd worden als een verspringende twee-richtingsstraat met parkeerplaatsen verspringend aan één zijde de weg en een voetpad aan weerskanten (fig. 1.4 & fig. 1.5). De opwaardering van de straat zelf is reeds vergund en maakt deel uit van een groter project. De reden voor deze archeologienota ligt in het feit dat de rioleringswerken in de Hoveniersstraat niet voorzien waren en bijgevolg ook niet in de oorspronkelijke vergunning waren opgenomen. Als gevolg hiervan zal de straat volledig heraangelegd moeten worden i.p.v. opgewaardeerd. De werken worden uitgevoerd binnen de bestaande breedte van de huidige weg.

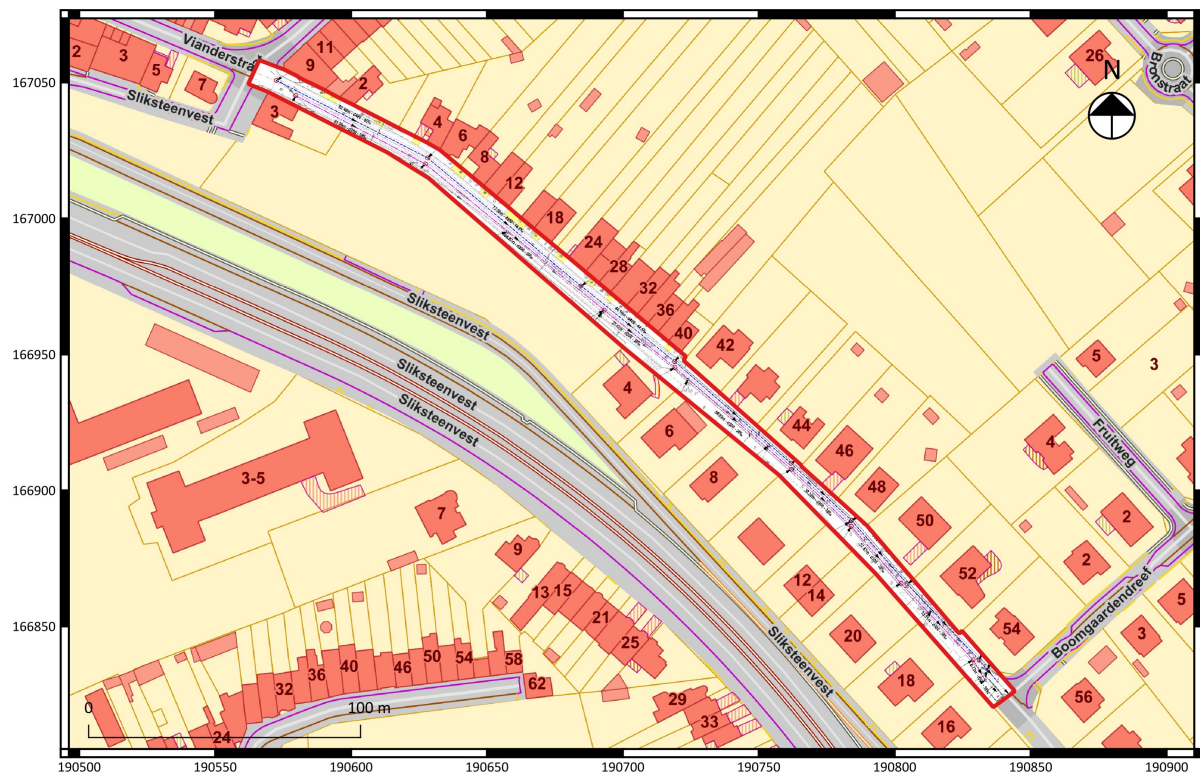

Fig. 1.5: Inplanting van de werken in het projectgebied⁷.

Doorslaggevend aspect:

Het doorslaggevend aspect dat in aanmerking komt om deze nota met beperkte samenstelling te verantwoorden is dat de werken plaatsvinden in de bestaande wegnis waarvan de ondergrond reeds verstoord is door een bestaande riolering en andere nutsleidingen. Hierdoor is de potentiële kenniswinst zeer beperkt omwille van deze verstoring en omdat als gevolg hiervan er over de complete lengte van het projectgebied een verstoring aanwezig is die de context waarin eventuele archeologische sporen aanwezig zijn ernstig belemmerd. Ten slotte heeft erosie het archeologisch vlak weggevaagd waardoor eventuele diepe archeologische sporen geen ruimere context meer hebben, maar omwille van de aanwezige lineaire verstoringen ook niet in een ruimere context onderzocht kunnen worden.

⁷ Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV), © ARCADIS, originele in bijlage.

1.1.3 Werkwijze

Voor het bureauonderzoek in het kader van een nota met beperkte samenstelling waarbij met aantoonbare zekerheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein en/of het onderzoek in functie van de werken met aantoonbare zekerheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst en/of met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, werden de reeds uitgevoerde archeologisch onderzoeken en de bodemopbouw ruimtelijk en inhoudelijk geconfronteerd met de aanwezige infrastructuur en de geplande werken.

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Bodemopbouw

De bodemkaart toont voor het projectgebied verschillende bodems (fig. 1.6):

- Aba1: Droge leembodem met textuur B horizont met dunne (<40cm) A-horizont.
- Abp: Droge leembodem zonder profiel.
- Aep: Natte leembodem zonder profiel.
- OB: Bebouwde zone.

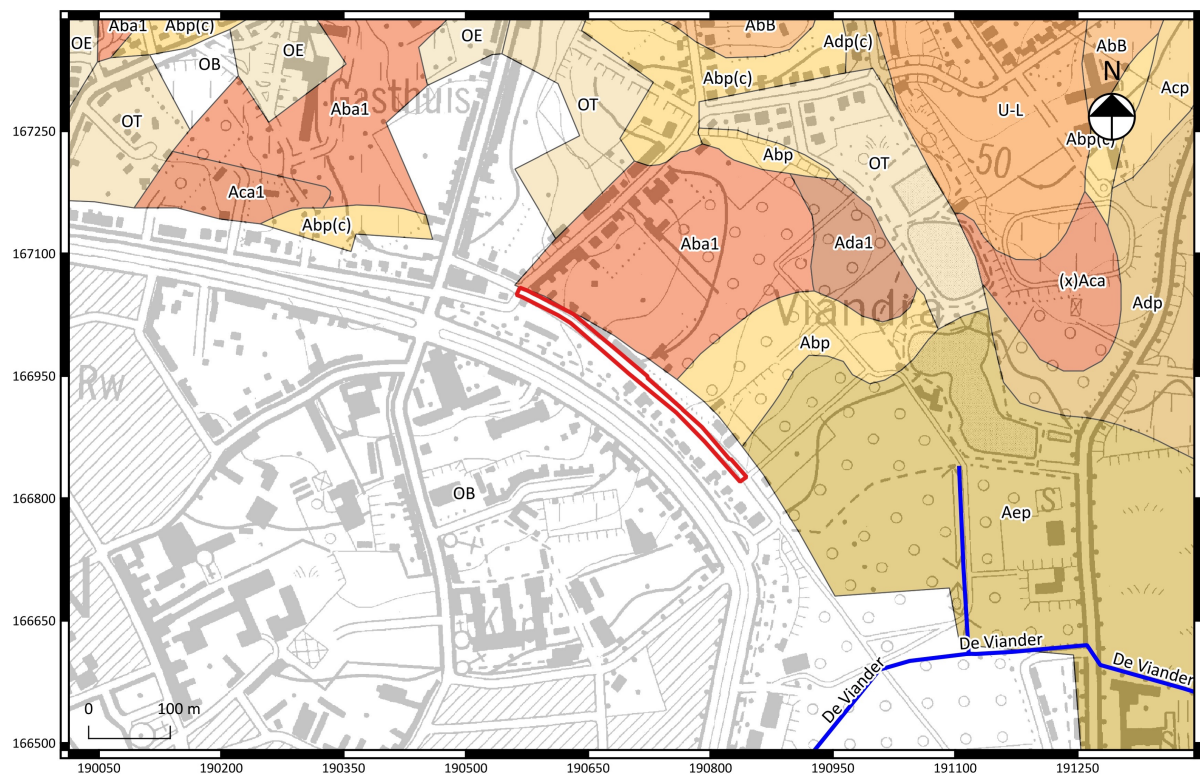

Fig. 1.6: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied⁸.

⁸ Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

Het volledige projectgebied betreft een OB-bodem. Dit zijn percelen die niet gekarteerd konden worden, vaak omwille van bewoning, tijdens de opmaak van de bodemkaart in de jaren '50 -'70 van de 20ste eeuw. Om de mogelijke bodem binnen het projectgebied te kennen kan gekeken worden naar gekarteerde bodems in de buurt. Dit is voor het overgrote deel een Aba-bodem. Dit is een zeer goede landbouwbodem waar het archeologisch vlak onder de teelaarde is te situeren. De droge bodem maakt deze ook zeer geschikt voor bewoning. Meer naar het zuiden is de bodem duidelijk natter en is er sprake van colluvium. Doordat het colluvium niet lang genoeg in rust is (erosie, afzetting) om bodemvormig te laten optreden en dik genoeg is spreekt men van een bodem zonder profielontwikkeling. Onder dit colluvium is mogelijk een textuur B horizont aanwezig, zoals bij de Aba-bodem. Colluviale gronden kunnen archeologische vondsten bevatten, maar zijn samen met het sediment van hogere gebieden afkomstig. Archeologische sporen in colluvium zijn zeer moeilijk te lokaliseren aangezien een archeologisch vlak haast onzichtbaar is. Indien er onder de bestaande wegeen een Aba-bodem aanwezig is kan gesteld worden dat het archeologisch vlak verstoord is door de bestaande nutsleidingen die dieper liggen dan de toenmalige teelaarde. Ook de opbouw van de weg heeft een dikte die min of meer overeen zal komen met de toenmalige teelaarde

1.2.2 Archeologische voorkennis

Het projectgebied situeert zich tussen verschillende archeologisch gekende locaties die terug te vinden zijn op de CAI (Centrale Archeologische Inventaris) (fig. 1.7). Deze locaties zijn onder te verdelen in een zone binnen de middeleeuwse stadsomwalling (fig. 1.7/152469) en deel uitmaken van de stad Tienen in de middeleeuwen of recenter (CAI locaties met archeologische resten ouder dan de middeleeuwse stad zijn in dit deel van Tienen niet aanwezig.). Deze stadsomwalling en een buffer errond vormen een archeologische zone waar het projectgebied letterlijk op de rand ervan is te situeren. Een twee zone is te situeren buiten de stadomwalling waar naast middeleeuwse en recentere archeologische vondsten ook waarnemingen werden gedaan uit de steentijd, metaaltijden en Romeinse periode. Dit in de vorm van toevalsvondsten, vooronderzoeken en opgravingen. Enkele onderzoeken resulteerden in een negatief resultaat.

De conclusie die hieruit getrokken kan worden is dat eender welke archeologische periode aanwezig is in de buurt van het projectgebied. Periodes die allemaal in het zelfde archeologisch vlak te situeren zijn. Binnen de voormalige omwallingen kan er wel een stratigrafische opbouw aanwezig zijn waar er verschillende periodes boven elkaar te situeren zijn.

Historische kaarten tonen aan dat de Hoveniersstraat minstens bestaat vanaf de 16de eeuw. De kaart van Deventer uit 1558-1575 (fig. 1.8) toont de hoveniersstraat. Deze straat heeft echter nog niet zijn volledige lengte. Op het einde van deze straat lijkt een molen aanwezig, aan de overkant van de stadgracht is er op de omwalling ook een mogelijke molen getekend. Gelet op de hoge ligging gaat het waarschijnlijk om windmolens. Op de kaart van Ferraris uit 1777 (fig. 1.9) is er van de mogelijke molen van de Hoveniersstraat geen spoor meer te bekennen en toont het de Hoveniersstraat in zijn volledige lengte duidelijk voorbij de omwallingen en de gracht van de stad Tienen. Op de omwalling is nog wel een molen aanwezig. De 19de eeuwse kaart van Vandermaelen (fig. 1.10) toont deze straat op een zelfde locatie, maar nog steeds verstoken van enige bewoning. Dit kan betekenen dat de mogelijke molen en de oudere voorlopers van de straat mogelijk terug te vinden is in de ondergrond in de vorm van een ouder wegtracé waarbij de karrenwielen sporen hebben achter gelaten in het archeologisch vlak. De komst van bewoning halverwege de 20ste eeuw maakt dat deze als holle weg aangeduide Hoveniersstraat (fig. 1.11) een definitieve bestrating nodig heeft. Hierbij werd de holle weg niet opgevuld zoals het digitaal hoogtemodel nog duidelijk aantoon (fig. 1.12 & fig. 1.13).

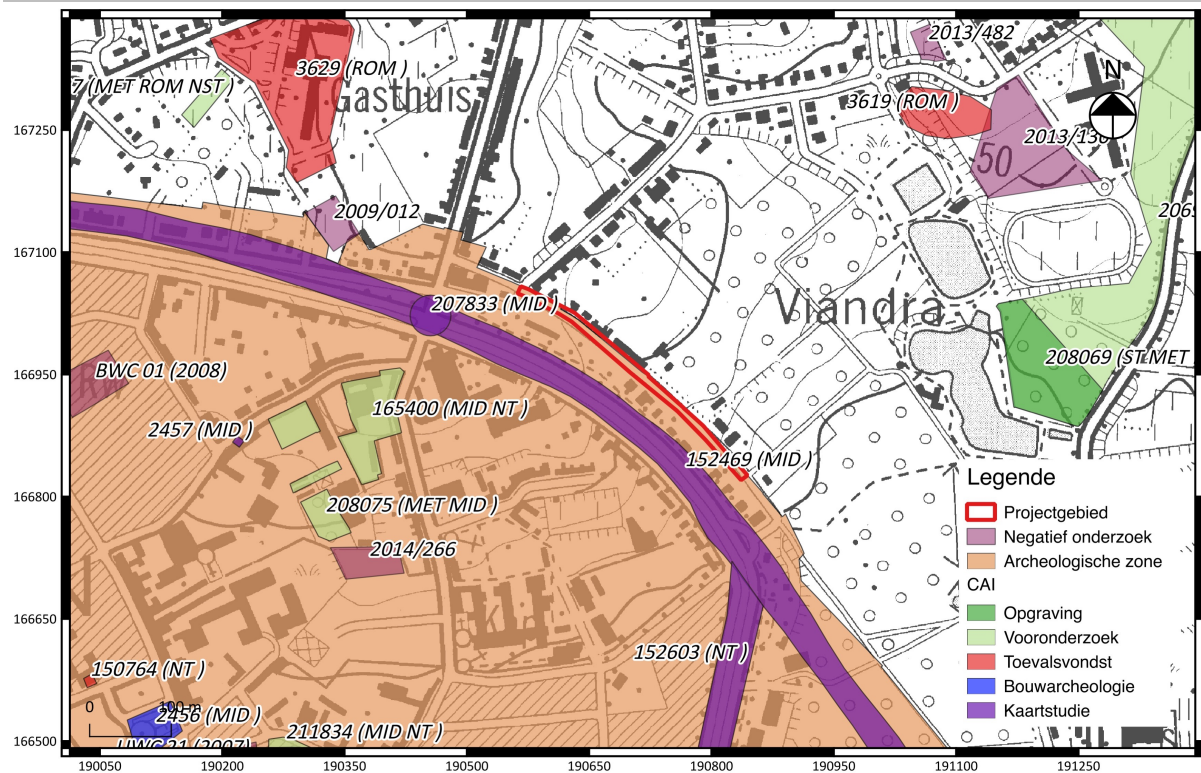

Fig. 1.7: Uittreksel uit de CAI met situering van het projectgebied⁹.

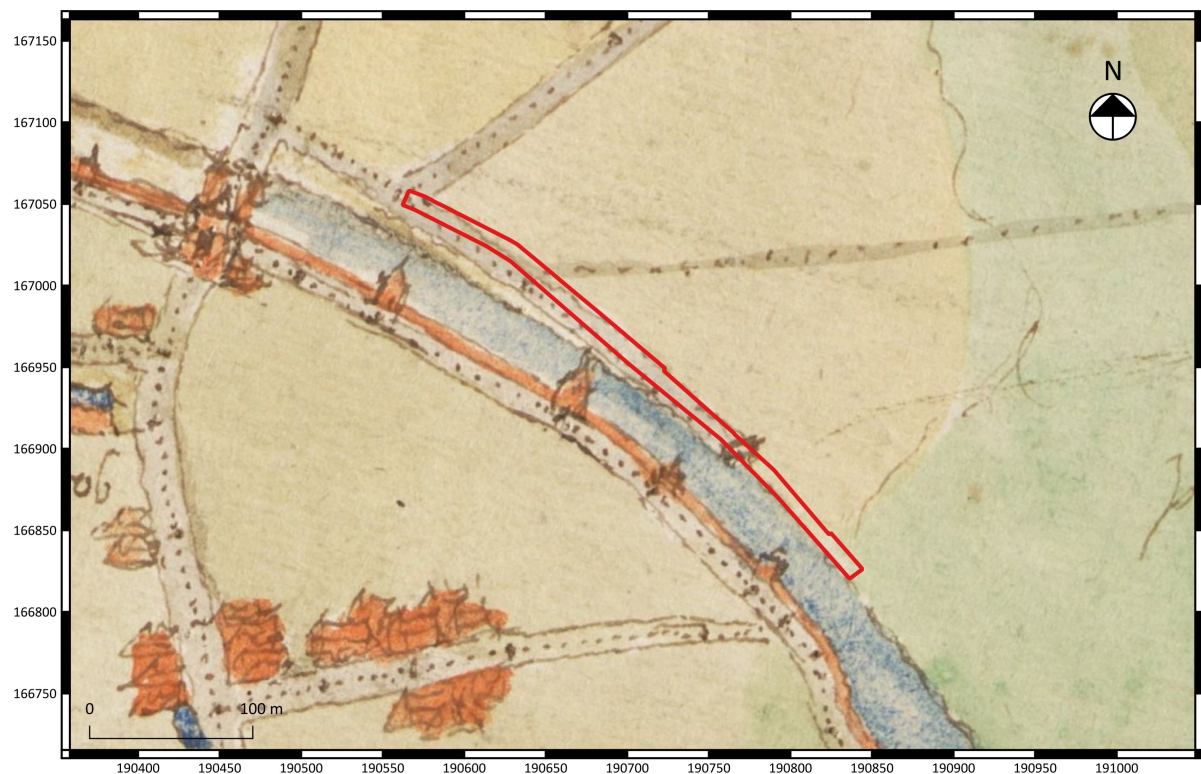

Fig. 1.8: Uittreksel uit de kaart van Deventer (1558-1575) met situering van het projectgebied¹⁰.

⁹ Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

¹⁰ Onderliggende kaartlaag: © Cartesius.

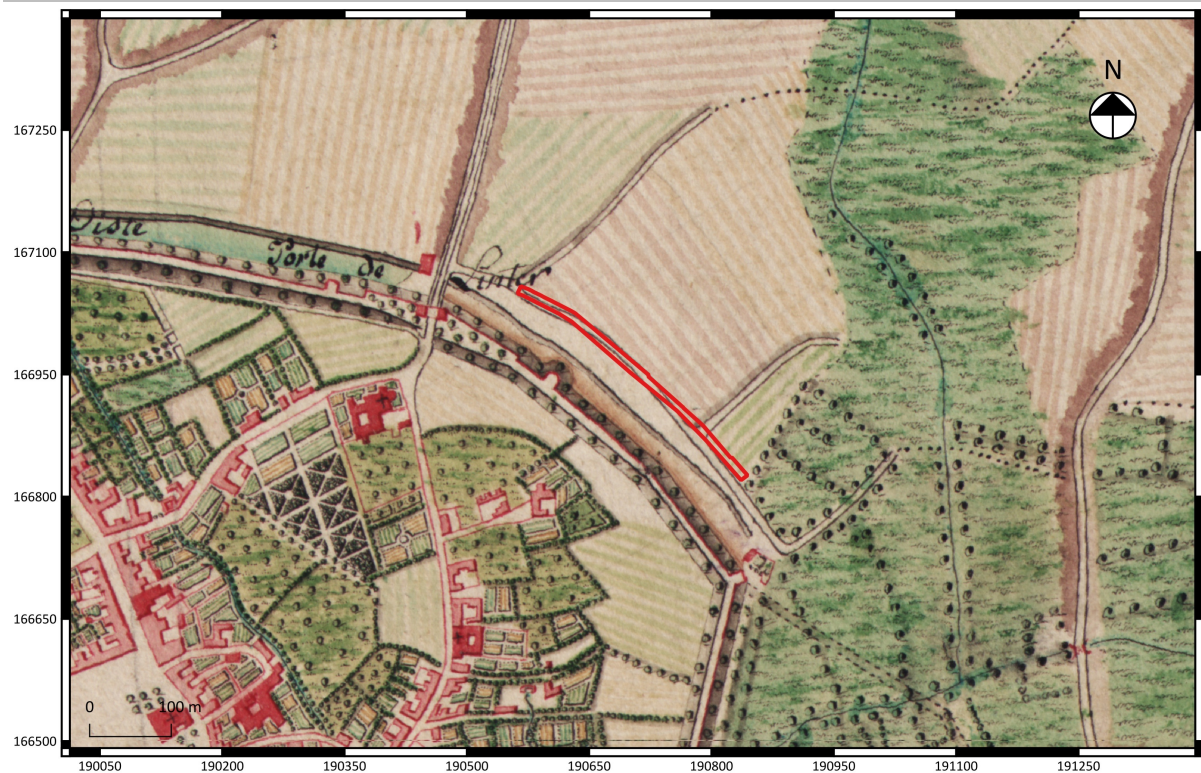

Fig. 1.9: Uittreksel uit de kaart van Ferraris (1777) met situering van het projectgebied¹¹.

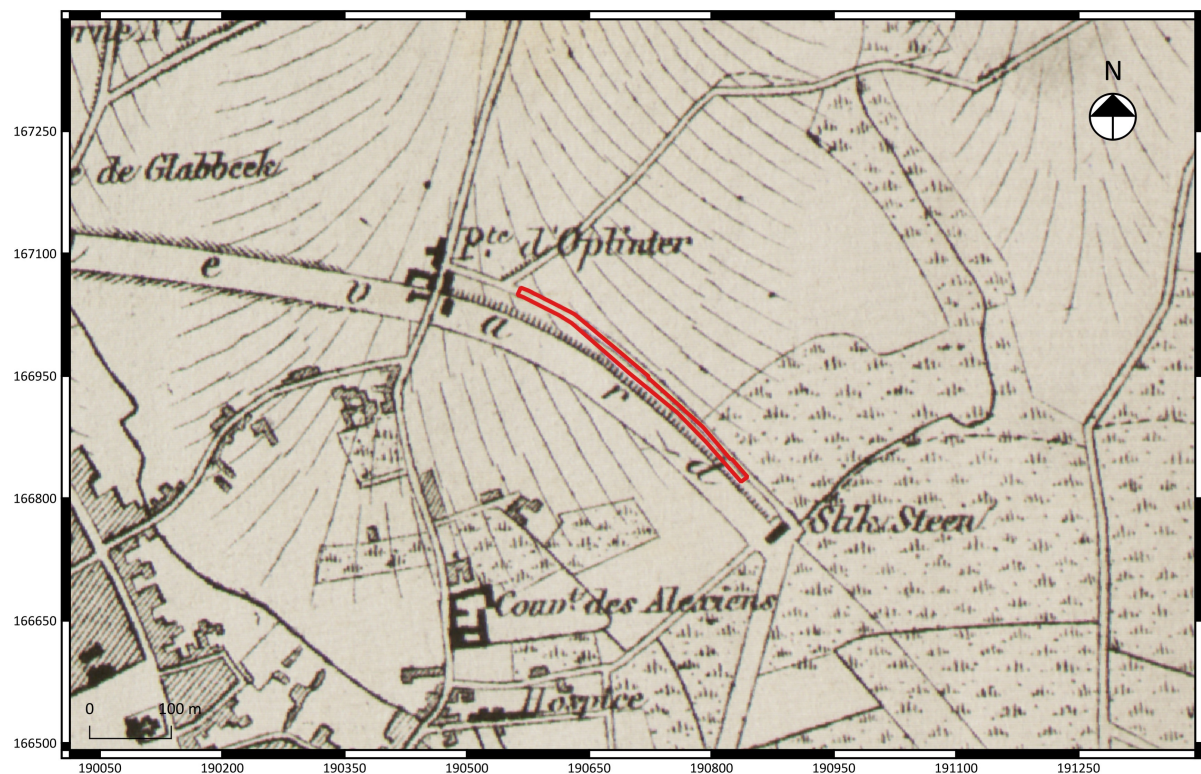

Fig. 1.10: Uittreksel uit de kaart Vandermaelen (1846-1854) met situering van het projectgebied¹².

¹¹ Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

¹² Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

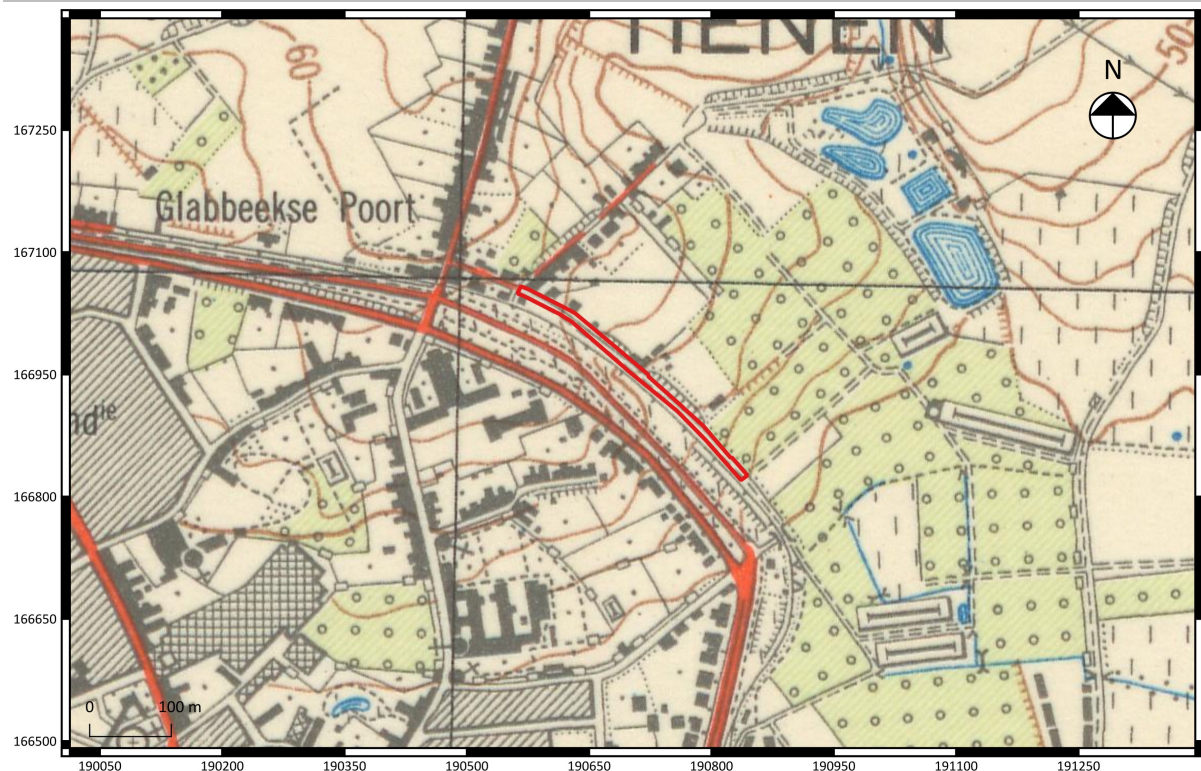

Fig. 1.11: Uittreksel uit de topografische kaart uit 1952 met situering van het projectgebied¹³.

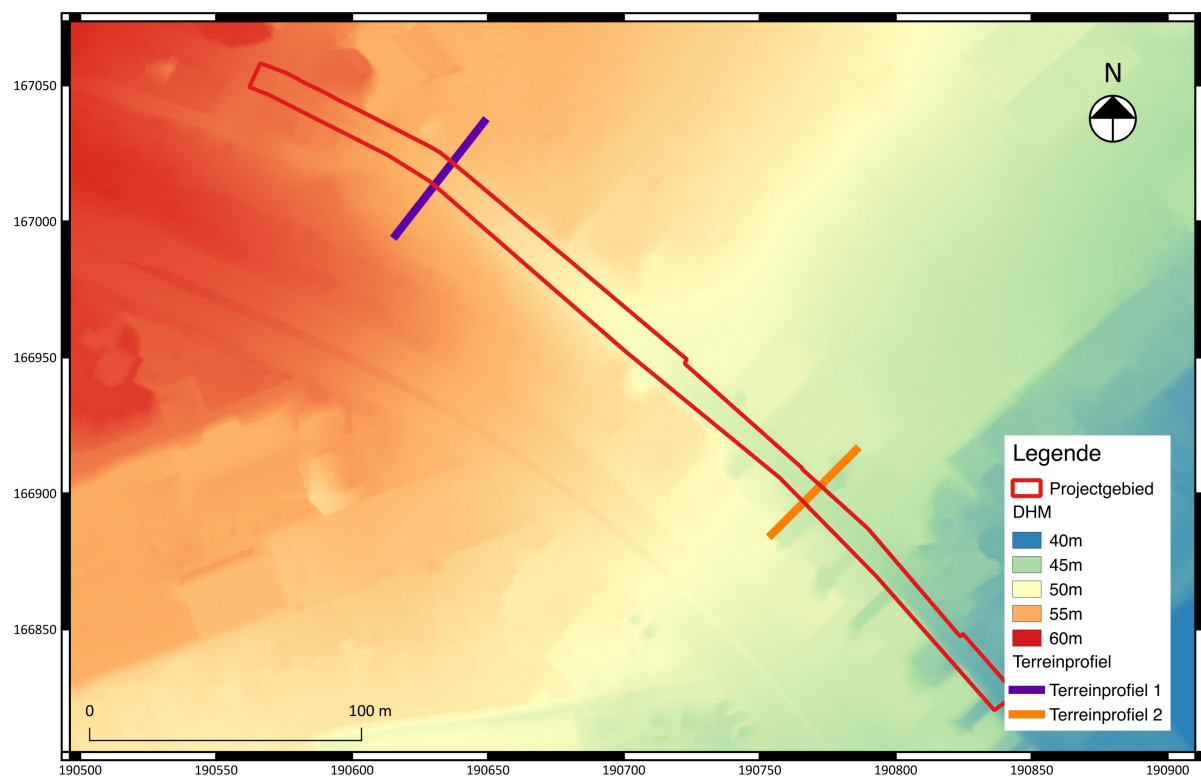

Fig. 1.12: Uittreksel uit Digitaal HoogteModel met situering van het projectgebied.

¹³ Onderliggende kaartlaag: © Cartesius.

Het bureauonderzoek van de Hoveniersstraat te Tienen.

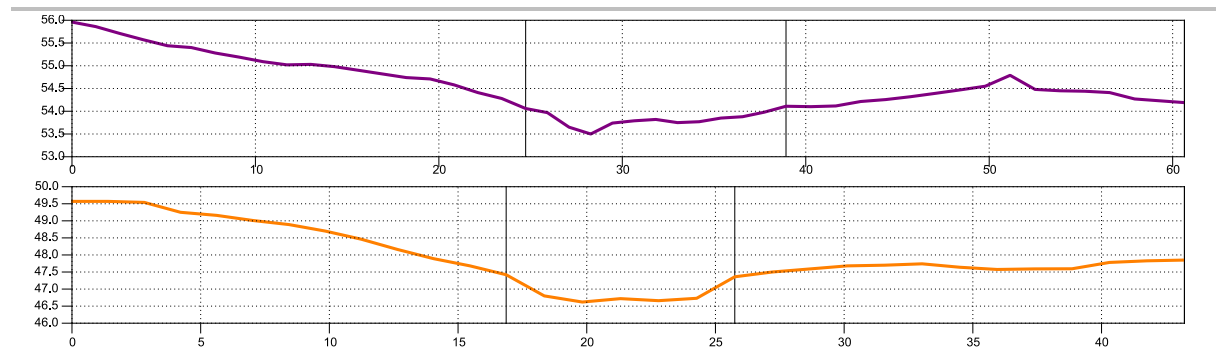

Fig. 1.13: Terreinsneden op basis van het Digitaal HoogteModel.

1.2.3 Bestaande infrastructuur

De bestaande infrastructuur bestaat uit een twee-richtingsstraat waar auto's parkeren op de rijweg. Er is een voetpad aanwezig aan weerskanten van de straat (fig. 1.14). De straat bestaat uit kasseien (mogelijk te dateren halverwege de 20ste eeuw) met herstellingen in asfalt. Onder de straat zijn allerhande nutsleidingen aanwezig die ten vroegste halverwege de helft van de 20ste eeuw te dateren zijn. De riolering is aanwezig onder de rijweg zelf. Verschillende andere nutsleidingen zullen eerder onder het brede voetpad ten noordoosten van de bestaande rijweg te lokaliseren zijn.

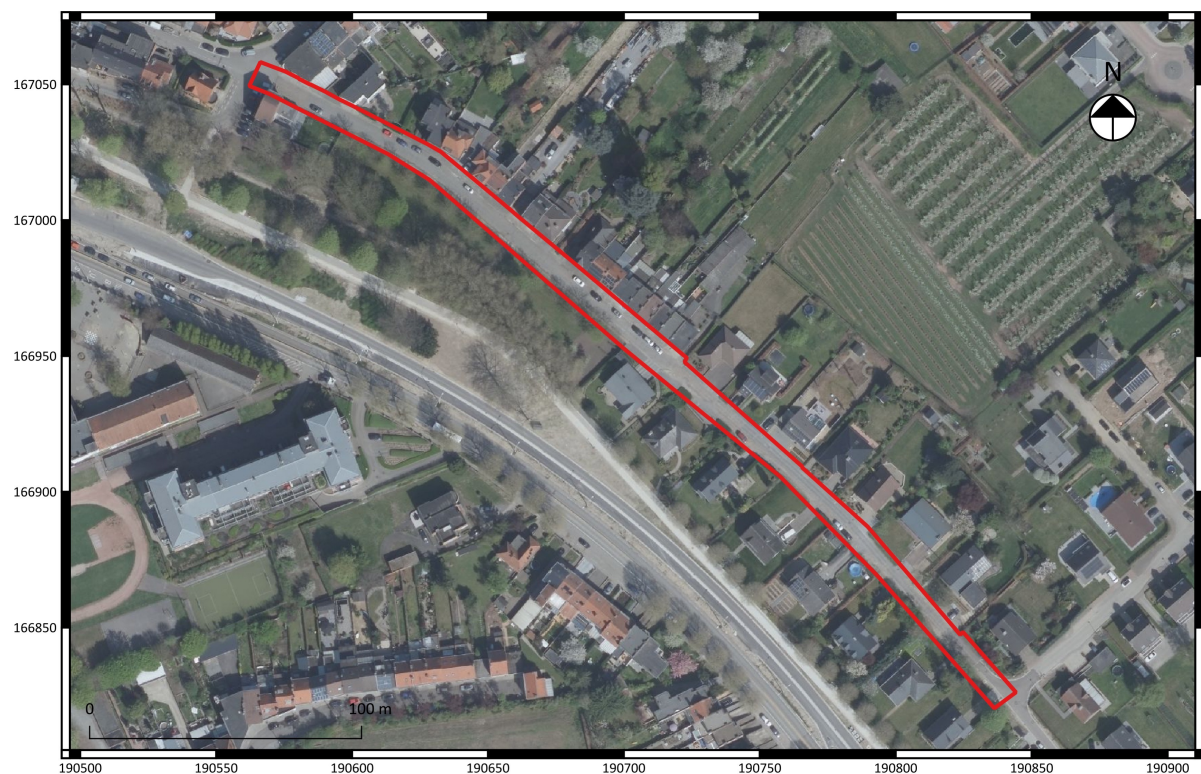

Fig. 1.14: Luchtfoto uit 2017 met aanduiding van het projectgebied¹⁴.

¹⁴ Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

1.2.4 Confrontatie met de geplande werken

het aanleggen van een gescheiden rioleringsstelsel in de Hoveniersstraat te Tienen, ter vervanging van de bestaande riolering. De maximale diepte van de nieuwe riolering is ongeveer 3,5m onder het huidige niveau te situeren. Nadien zal de volledige straat heraangelegd worden als een verspringende éénrichtingsstraat met parkeerplaatsen aan één zijde de weg en een voetpad aan weerskanten (fig. 1.4 & fig. 1.5).

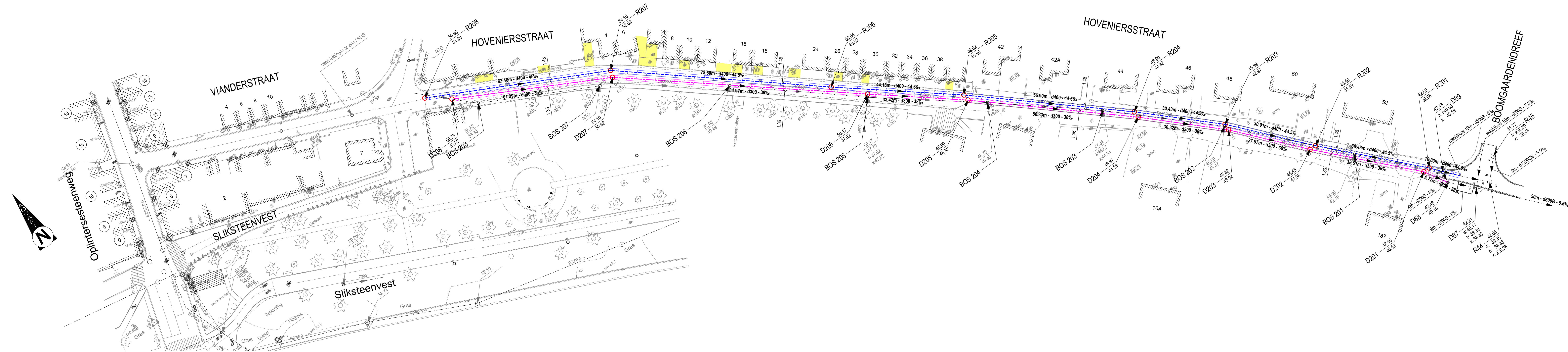
De aard van de werken, de bestaande toestand, de bodemopbouw en de archeologische voorkennis maakt dat een archeologisch onderzoek weinig zinvol is aangezien de bestaande nutsleidingen, en dan vooral de riolering, een grote verstoring vormt in een straat. Hierdoor is de potentiële kenniswinst zeer beperkt omwille van deze verstoring en omdat als gevolg hiervan er over de complete lengte van het projectgebied een verstoring aanwezig is die de context waarin eventuele archeologische sporen aanwezig zijn ernstig belemmerd. Ook de verstoring van de bestaande nutsleidingen vormt een hinderlijke factor over de volledige lengte van het projectgebied. Voor de aanleg van de huidige wegenis was omwille van erosie een holle weg ontstaan. Dit was het gevolg van een ligging van de weg dwars op de helling waardoor regenwater veel sediment heeft kunnen meenemen. Hierdoor is het wegdek steeds dieper ingesleten in de bodem waarbij oudere sporen van o.a. oudere wegen zijn weggevaagd. Ten tijde van de aanleg van het wegdek halverwege de 20ste eeuw was er zo een holle weg ontstaan die ruim 1 m lager te situeren was dan het omliggende maaiveld. Dit is duidelijk zichtbaar op terreinprofiel 2 (fig. 1.13), genomen ter hoogte van de 16de eeuwse molen die zichtbaar is op de kaart van Deventer (fig. 1.8). Los van de verstoringen omwille van de bestaande nutsleidingen is het archeologisch vlak zodanig afgesleten dat de enkele diepe sporen die nog aanwezig zijn, elke context missen. Samen is hierdoor de potentiële kenniswinst nihil.

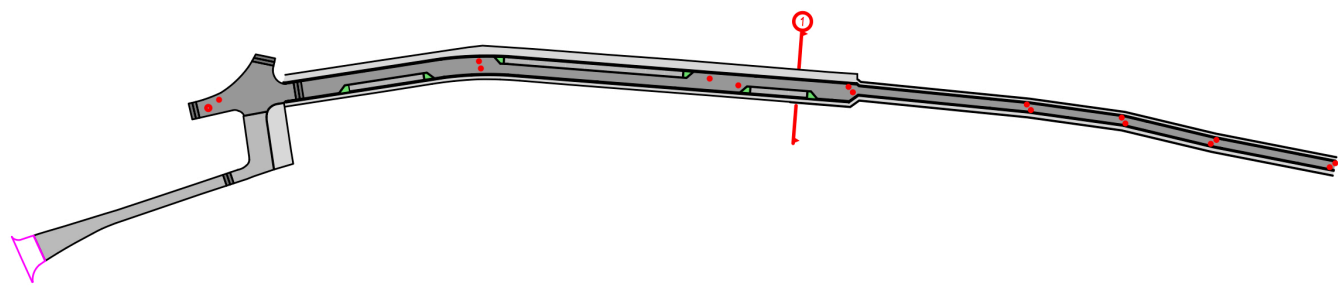
1.3 Samenvatting

Voor de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel in de Hoveniersstraat te Tienen dient er een inschatting gemaakt te worden van het archeologisch potentieel.

Doordat de werken plaatsvinden in een door erosie ontstane holle weg is het archeologisch vlag weggevaagd. Samen met de verstoringen van de bestaande nutsleidingen is de potentiële kenniswinst nihil. Hierdoor is verder archeologisch onderzoek niet te verantwoorden.

Bijlage

TYPEDWARSPROFIEL 1

